

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA**

z dnia 29 października 2003 r.

**W SPRAWIE WYKAZU DZIEDZIN PIEŁĘGNIARSTWA ORAZ
DZIEDZIN MAJĄCYCH ZASTOSOWANIE W OCHRONIE
ZDROWIA, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
SPECJALIZACJA I KURSY KWALIFIKACYJNE, ORAZ
RAMOWYCH PROGRAMÓW SPECJALIZACJI DLA
PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH**

(Dz. U. Nr 197, poz. 1922)

- Wyciąg -

ZAŁĄCZNIK Nr 12

**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO
SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIEŁĘGNIARSTWA
OPERACYJNEGO DLA PIEŁĘGNIAREK**

I. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznych kwalifikacji w dziedzinie pielęgniarstwa operacyjnego i uzyskanie tytułu specjalisty.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1.200 godzin dydaktycznych.
2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 870 godzin, w tym w części teoretycznej 100 godzin, w części praktycznej 770 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
1. Przedstawić przebieg zabiegów operacyjnych objętych programem kształcenia.
  2. Scharakteryzować techniki operacyjne.

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek**

3. Przygotować salę operacyjną, bieliznę, instrumentarium i materiał dodatkowy do operacji.
4. Obsługiwać aparaturę medyczną i przygotować ją do zabiegu pod kątem zachowania zasad aseptyki i bezpieczeństwa.
5. Przygotować pacjenta do operacji.
6. Łagodzić i eliminować lęk oraz niepokój chorego.
7. Przygotować się do instrumentowania zgodnie z zasadami aseptyki.
8. Instrumentować do zabiegu operacyjnego zgodnie z jego przebiegiem.
9. Zapewnić bezpieczeństwo pacjentowi w czasie jego pobytu na sali operacyjnej.
10. Nadzorować przestrzeganie zasad aseptyki przez zespół operacyjny.
11. Przedstawić powikłania mogące wystąpić po operacji.
12. Uporządkować salę i stanowisko pracy po zabiegu.
13. Omówić czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia.
14. Omówić rolę pielęgniarki operacyjnej w organizacji ośrodka chirurgii jednego dnia oraz sprawowaniu opieki nad pacjentem.
15. Przedstawić kryteria doboru pacjentów do zabiegów operacyjnych w ramach chirurgii jednego dnia.
16. Omówić kryteria wypisu pacjenta po zabiegu w ośrodku chirurgii jednego dnia.
17. Przedstawić zalety i wady chirurgii jednego dnia.
18. Prowadzić dokumentację pielęgniarstwa.
19. Omówić rolę pielęgniarki w edukacji pacjenta i jego rodziny.
20. Uczestniczyć w kształceniu przed- i podyplomowym pielęgniarek.
21. Wpływać na jakość opieki okołoperacyjnej.
22. Podejmować działania na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria - liczba	STAŻ		Łączna liczb
			placówka	liczb	

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

		godzi n		a godz in	a godzi n
1	2	3	4	5	6
I	Współczesne pielęgniarstwo operacyjne	15	-	-	15
II	Pielęgniarstwo operacyjne w chirurgii specjalistycznej	70	Blok operacyjny neurochirurgii Blok operacyjny ginekologii i położnictwa Blok operacyjny ortopedii i traumatologii Blok operacyjny urologii Blok operacyjny kardiochirurgii Blok operacyjny laryngologii Blok operacyjny okulistyki Blok operacyjny chirurgii plastycznej Blok operacyjny chirurgii klatki piersiowej Blok operacyjny	70 70 70 70 35 35 70 70	665

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek**

			chirurgii naczyń obwodowych		
			Staż fakultatywny ¹⁾	140	140
III	Chirurgia jednego dnia	15	Ośrodek chirurgii jednego dnia ²⁾	35	50
Łączna liczba godzin		100		770	870

- 1) Słuchacz po uzgodnieniu z kierownikiem specjalizacji dokonuje wyboru dwóch (po 70 godzin) placówek stażowych z wymienionych w planie nauczania, będących przedmiotem jego szczególnego zainteresowania.
- 2) Organizator kształcenia, który nie ma możliwości organizacji stażu w ośrodku chirurgii jednego dnia, jest zobowiązany włączyć zaplanowaną liczbę godzin do zajęć stażu fakultatywnego.

V. Program nauczania

MODUŁ I. WSPÓŁCZESNE PIELEŃNIARSTWO OPERACYJNE

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do działań na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wskazać uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego w Polsce i na świecie;
- 2) określić zakres kompetencji na poszczególnych stanowiskach pracy;
- 3) zapewnić wysoką jakość opieki okołoperacyjnej;
- 4) tworzyć standardy i procedury postępowania pielęgniarstwa;
- 5) postępować zgodnie z zasadami etyki zawodowej i rozwiązywać trudne problemy etyczne w praktyce zawodowej.

3. Treści nauczania:

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

- 1) kierunki rozwoju współczesnego pielęgniarstwa operacyjnego w Polsce i na świecie:
  - a) rola i znaczenie stowarzyszeń zawodowych działających na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego,
  - b) filozofia "Europejskiego Stowarzyszenia Pielęgniarek Operacyjnych";
- 2) kompetencje i obowiązki zawodowe pielęgniarek operacyjnych;
- 3) współpraca w zespole terapeutycznym;
- 4) jakość świadczeń pielęgniarstwa w opiece okołoperacyjnej:
  - a) uwarunkowania jakości opieki okołoperacyjnej,
  - b) monitorowanie i analiza jakości opieki,
  - c) ocena jakości opieki,
  - d) satysfakcja pacjentów i ich rodzin,
  - e) satysfakcja zawodowa pielęgniarek i zespołu terapeutycznego;
- 5) standardy i procedury postępowania w pielęgniarstwie operacyjnym;
- 6) problemy etyczne w praktyce pielęgniarek operacyjnych;
- 7) prawa pacjenta.

MODUŁ II. PIELĘGNIARSTWO OPERACYJNE W CHIRURGII SPECJALISTYCZNEJ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do objęcia pacjenta profesjonalną opieką pielęgniarstwa w obrębie bloku operacyjnego oraz sprawnego instrumentowania do zabiegów specjalistycznych.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) przygotować się do instrumentowania zgodnie z zasadami aseptyki i w zależności od pełnionej funkcji;
- 2) przygotować salę operacyjną do poszczególnych rodzajów zabiegów;
- 3) przygotować i zabezpieczyć sprzęt stosowany do zabiegu operacyjnego;
- 4) ułożyć chorego na stole operacyjnym zgodnie z zasadami i w zależności od rodzaju zabiegu;
- 5) zapewnić opiekę pacjentowi w czasie jego pobytu na sali operacyjnej;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

- 6) uszanować godność osobistą pacjenta i zapewnić mu intymność;
- 7) obserwować pacjenta i reagować na nagłe zmiany stanu pacjenta podczas zabiegu operacyjnego;
- 8) zabezpieczyć ranę pooperacyjną;
- 9) nadzorować pracę zespołu operacyjnego pod kątem zachowania zasad aseptyki;
- 10) scharakteryzować zmiany zachodzące u człowieka spowodowane interwencją chirurgiczną, znieczuleniem oraz mechanizmami obronnymi;
- 11) scharakteryzować istotę schorzeń w chirurgii specjalistycznej;
- 12) wymienić ważniejsze badania diagnostyczne oraz postępować z materiałami biologicznymi pobranymi do badań;
- 13) przedstawić przebieg poszczególnych zabiegów operacyjnych;
- 14) scharakteryzować poszczególne techniki operacyjne;
- 15) omówić uwarunkowania prawne w zakresie pobierania tkanek i narządów.

3. Treści nauczania:

- 1) specjalistyczne pielęgniarstwo operacyjne:
  - a) przygotowanie pacjenta, pielęgniarki operacyjnej, zespołu operacyjnego do zabiegu,
  - b) przygotowanie instrumentarium, bielizny operacyjnej, materiału dodatkowego (gaza, szwy chirurgiczne, protezy),
  - c) przygotowanie aparatury medycznej,
  - d) problemy pacjenta wynikające ze znieczulenia i interwencji chirurgicznej - rodzaje znieczulenia, reakcja pacjenta na znieczulenie, środki farmakologiczne stosowane w znieczuleniu, sposób komunikowania się z pacjentami w zależności od rodzaju znieczulenia, reakcja organizmu na interwencję chirurgiczną,
  - e) zmiany stanu pacjenta w czasie zabiegu operacyjnego,
  - f) objawy zagrożenia życia pacjenta, postępowanie w stanach zagrożenia życia,
  - g) monitorowanie i ocena stanu pacjenta (oddychanie, termoregulacja, krążenie, nawodnienie, ból);
- 2) neurochirurgia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarstwa):
  - a) guzy układu nerwowego (guzy mózgu, guzy kanału kręgowego, guzy nerwów obwodowych),

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek**

- b) choroby naczyniowe układu nerwowego (tętniaki naczyń mózgowych, naczyniaki mózgu),
  - c) urazy układu nerwowego (złamania kości czaszki, pourazowe krwawienia śródczaszkowe, przepuklina jądra miążdżystego kręgosłupa lub dyskopatia);
- 3) ginekologia i położnictwo (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) choroby sutka (ginekomastia, nowotwory łagodne sutka, rak sutka) - operacje: wyłuszczenie guzka sutka, częściowe wycięcie gruczołu sutkowego, radykalne zmodyfikowane odjęcie gruczołu sutkowego metodą Pateya, doszczętne wycięcie sutka metodą Halsteda,
  - b) nowotwory żeńskich narządów płciowych (nowotwory sromu, nowotwory pochwy, nowotwory szyjki macicy, nowotwory trzonu macicy, nowotwory jajnika, nowotwory jajowodu) - operacje: proste wycięcie sromu, doszczętne wycięcie sromu, wycięcie trzonu macicy, wycięcie macicy z szyjką, wycięcie macicy z szyjką i przydatkami, doszczętne wycięcie macicy, wyłuszczenie mięśniaków macicy, wycięcie części pochwowej szyjki macicy, wycięcie szyjki macicy, klinowe wycięcie jajnika, wycięcie torbieli jajnika, wycięcie jajnika, wycięcie jajowodu,
  - c) ciąża pozamaciczna (jajnikowa, śródścienna, szyjkowa, jajowodowa),
  - d) ciąża (założenie szwu na szyjkę macicy, cięcie cesarskie),
  - e) wyłyżeczkowanie jamy macicy,
  - f) operacje plastyczne pochwy i krocza,
  - g) transfuzja wymienna krwi u noworodków,
  - h) zabiegi diagnostyczne i terapeutyczne na narządach rodnych (zabiegi laparoskopowe, endoskopowe),
  - i) operacyjne metody leczenia niepłodności;
- 4) ortopedia i traumatologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) urazy narządu ruchu: złamanie kości przedramienia - operacje: zespolenie przy użyciu płytki nakostnej, zespolenie drutem Kirschnera, złamanie kości ramienia - operacje: zespolenie przy użyciu płytki nakostnej, zespolenie gwoździem śródszpikowym, złamanie kości kończyny dolnej - osteotomia, urazy kości długich przy urazach wielonarządowych - operacje: założenie stabilizatorów

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek**

- zewnątrznych, biologiczne zespolenie kości, złamanie kości miednicy - operacje: założenie płytki rekonstrukcyjnej, operacje odtworzeniowe, urazy kręgosłupa - operacja: stabilizacja kręgosłupa, choroby kręgosłupa,
- b) kręgozmyki - operacja: stabilizacja kręgosłupa z jednoczesnym podciągnięciem podwichniętego kręgu,
- c) nowotwory - operacje: wycięcie łuków kręgowych, wycięcie łuków kręgowych i stabilizacja kręgosłupa;
- 5) urologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) nowotwory narządów moczowo-płciowych (nowotwory nerek, moczowodu, pęcherza moczowego, rak stercza, nowotwory cewki, prącia i jąder) - operacje: wycięcie nerki, częściowe wycięcie nerki, częściowe wycięcie pęcherza moczowego, doszczętne wycięcie pęcherza moczowego, wycięcie jądra, wycięcie jądra z najądrzem i powrózkiem nasiennym,
- b) gruczolak stercza - operacja: wyłuszczenie gruczolaka stercza,
- c) kamica układu moczowego - nacięcie nerki, wytworzenie przetoki nerkowej lub miedniczkowej, nacięcie moczowodu, usunięcie kamienia z moczowodu, otwarcie pęcherza moczowego,
- d) wytworzenie przetoki pęcherzowej,
- e) podwiązanie i przecięcie nasieniowodów,
- f) wodniak jądra - operacje: metodą Winkelmana, metodą Bergmana,
- g) sprowadzenie jądra do moszny i umocowanie,
- h) obcięcie napletka;
- 6) kardiochirurgia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) krążenie pozaustrojowe,
- b) wrodzone wady serca: ubytek w przegrodzie międzyprzedsionkowej, ubytek w przegrodzie międzykomorowej, zwężenie zastawek tętnicy płucnej, zespół Fallota, przetrwały przewód tętniczy Botalla, zwężenie cieśni aorty, zwężenie wrodzone aorty,
- c) nabyte wady serca: wady zastawki dwudzielnej (mitralnej), aortalnej i trójdzielnej (komisurotomia zastawki dwudzielnej),
- d) sztuczne zastawki serca (mechaniczne i biologiczne),

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek**

- e) chirurgiczne leczenie choroby wieńcowej ("pomosty omijające"),
  - f) wszczepienie rozrusznika serca,
  - g) przeszczepienie serca;
- 7) laryngologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) choroby gardła (przerost trzeciego migdałka, przewlekłe zapalenie migdałków podniebiennych) - operacje: wyłuszczenie migdałka podniebiennego, wyłuszczenie migdałków podniebiennych,
  - b) choroby krtani (rak, nowotwory łagodne, duszność spowodowana zwężeniem krtani) - operacje: częściowe wycięcie krtani, wycięcie krtani, nacięcie krtani i założenie rurki tracheotomijnej,
  - c) choroby nosa (skrzywienie przegrody nosa, przerosty błony śluzowej małżowin nosowych, torbiele),
  - d) choroby ucha (otoskleroza, perlak);
- 8) okulistyka (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) choroby soczewki (zaćma starcza, zaćma powikłana),
  - b) jaskra,
  - c) nowotwory łagodne i złośliwe oczodołu, powiek, spojówek, gałki ocznej,
  - d) choroba zezowa;
- 9) chirurgia plastyczna (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) przeszczepy skóry,
  - b) oparzenia,
  - c) powiększanie gruczołu sutkowego, rekonstrukcja gruczołu sutkowego,
  - d) chirurgia kosmetyczna (wygładzenie zmarszczek, plastyka małżowiny ucha, plastyka powłok brzucha);
- 10) chirurgia klatki piersiowej (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarzkiej):
- a) choroby opłucnej (odma swoista, ropniak opłucnej),
  - b) choroby płuc (rak płuca, ropień płuca, rozstrzenie oskrzeli) - operacje: wycięcie płuca, wycięcie płata płuca, wycięcie segmentu płuca, drenowanie klatki piersiowej,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

- c) choroby przełyku (rak przełyku, uchyłki przełyku, skurcz wpustu, przepuklina rozworu przełykowego) - operacje: protezowanie przełyku - odtworzenie ciągłości przewodu pokarmowego;
- 11) chirurgia naczyń obwodowych (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
  - a) choroby tętnic (miażdżyca tętnic kończyn dolnych, tętniaki aorty, tętniaki tętnic obwodowych) - operacje: wszczepienie protezy prostej, wszczepienie protezy rozwidlonej, wykonanie pomostu naczyniowego - biologicznego,
  - b) przetoki tętniczo-żylne,
  - c) zatory tętnicze - operacja: usunięcie zatorów,
  - d) choroba Buergera,
  - e) choroba Raynaulda,
  - f) żylaki przełyku;
- 12) transplantologia:
  - a) zasady pobierania i przechowywania narządów do przeszczepów,
  - b) przeszczepy: serca, wątroby, nerki, szpiku kostnego,
  - c) uwarunkowania prawne i etyczne związane z pobieraniem narządów.

MODUŁ III. CHIRURGIA JEDNEGO DNIA

1. Cel modułu

Poznanie organizacji i funkcjonowania ośrodków chirurgii jednego dnia, specyfiki pracy pielęgniarki operacyjnej w chirurgii jednego dnia oraz przygotowanie pielęgniarki do edukacji pacjenta i jego rodziny w zakresie samoopieki po zabiegu operacyjnym.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia;
- 2) omówić rolę pielęgniarki operacyjnej w organizacji ośrodka;
- 3) przedstawić kryteria doboru pacjentów do zabiegów operacyjnych;
- 4) przygotować pacjenta do zabiegu operacyjnego;
- 5) sprawować kompleksową opiekę nad pacjentem;
- 6) przedstawić kryteria wypisu pacjenta;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

- 7) omówić specyfikę prowadzenia dokumentacji pielęgniarstwa;
- 8) omówić rolę pielęgniarki w edukacji pacjenta i jego rodziny;
- 9) rozpoznać zapotrzebowanie pacjenta na wsparcie oraz ocenić możliwości rodziny w tym zakresie, włączyć rodzinę do pielęgnowania chorego;
- 10) przedstawić zalety i wady chirurgii jednego dnia;
- 11) edukować pacjenta i jego rodzinę w zakresie samoopieki.

3. Treści nauczania:

- 1) czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia;
- 2) organizacja ośrodków - rola pielęgniarki operacyjnej, kryteria doboru i przygotowania pacjentów do zabiegów operacyjnych;
- 3) specyfika opieki pielęgniarstwa nad pacjentem przed, w trakcie i po zabiegu operacyjnym;
- 4) dokumentacja pielęgniarstwa;
- 5) kryteria wypisu pacjenta do domu;
- 6) edukacja pacjenta i jego rodziny - rola pielęgniarki;
- 7) zalety i wady chirurgii jednego dnia.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa operacyjnego; tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezyjologicznego i intensywnej opieki oraz pielęgniarstwa chirurgicznego do realizowania wybranych zagadnień;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającej dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Operacyjnego dla Pielęgniarek

- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.